

EUIPO
EUROPEAN UNION
INTELLECTUAL PROPERTY OFFICE

CEIP

CENTAR ZA
EDUKACIJU I
INFORMIRANJE
POTROŠAČA

INTELEKTUALNO VLASNIŠTVO

ŠTO JE AUTORSKO PRAVO?

Koncept "autorskog prava" povezan je sa skupom pravila koja reguliraju prava intelektualnog vlasništva. Ova prava pripadaju autorima nastalim i produciranim u području umjetnosti i kulture. Dakle, radi se o oblasti prava u kojoj ovi radovi imaju pravnu vrijednost.

U svakoj zemlji i na međunarodnoj razini postoje pravila koja reguliraju korištenje, širenje, distribuciju i marketing književnih, kazališnih, arhitektonskih, kinematografskih i glazbenih djela. Ova pravila također uređuju korištenje i marketing računalnih programa i baze podataka.

Vrste prava intelektualnog vlasništva:

1. Moralna prava

Autor ima pravo tražiti autorstvo djela i ima pravo poduzeti mjere protiv svakoga tko sebi nelegitimno pripisuje autorstvo djela

2. Ekonomska prava

Ta se prava tiču ekonomskog iskorištavanja djela: autor, na primjer, ima pravo koristiti, distribuirati i unajmiti svoje djelo. Dakle, korištenje djela može proizvesti ekonomsku dobit za autora: to znači da piratstvo i krivotvorenje imaju goleme ekonomske učinke.

Postoje različite vrste kršenja pravila koja uređuju prava intelektualnog vlasništva:

- krivotvorenje (kršenje ekonomskih prava)
- Plagijat (kršenje moralnih prava)
- Plagijat i krivotvorenje (kršenje moralnih i ekonomskih prava)

1. AUTORSKA PRAVA U EU: DIREKTIVE I PROPISI

Autorsko pravo, shvaćeno kao autorska prava u većini kontinentalne Europe, daje skup prava autorima izvornih djela. Zahvaljujući autorskim pravima, autori mogu kontrolirati kako drugi koriste njihova djela i primati naknadu za te upotrebe. Europske jurisdikcije također štite interese izvođača, producenata i nakladnika. Barem u zemljama autorskih prava, takva se zaštita pruža „srodnim pravima”, koja se razlikuju od prava koja se daju autorima. EU je usvojila nekoliko pravnih instrumenata u području autorskog prava. Ipak, za razliku od drugih područja prava intelektualnog vlasništva, ne postoji 'jedinostveni EU naziv' za autorska prava, a svaka od država članica ima svoj zakon i politiku o autorskim pravima.

Autorsko pravo je regulirano načelom teritorijalnosti, što znači da svaka država ima zaseban sustav pravila, iako su međunarodni ugovori s kraja 19. stoljeća i 1990-ih, te europsko zakonodavstvo od početka 1990-ih znatno uskladili ta pravila.

Zakon o autorskim pravima EU-a sastoji se od 11 direktiva i 2 uredbe kojima se usklađuju bitna prava autora, izvođača, producenata i nakladnika.

Postavljanjem usklađenih standarda, zakon o autorskim pravima EU-a smanjuje nacionalne razlike i jamči razinu zaštite potrebnu za poticanje kreativnosti i ulaganja u kreativnost. Harmonizirani standardi promiču kulturnu raznolikost i donose bolji pristup za potrošače i poduzeća digitalnom sadržaju i uslugama diljem Europe.

EU prava

Regulatorni okvir EU-a za autorska prava i srodna prava (acquis) sastoji se od:

- Direktiva o usklađivanju određenih aspekata autorskog i srodnih prava u informacijskom društvu ('InfoSoc direktiva'), 22. svibnja 2001.
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32001L0029>
- Direktiva o pravu najma i posudbi te o određenim pravima vezanim uz autorsko pravo u području intelektualnog vlasništva ('Direktiva o najmu i posudbi'), 12. prosinca 2006.
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32006L0115>
- Direktiva o pravu preprodaje u korist autora izvornog umjetničkog djela ('Direktiva o pravu preprodaje'), 27. rujna 2001.
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32001L0084>
- Direktiva o koordinaciji određenih pravila u vezi s autorskim pravima i pravima vezanim uz autorska prava koja se primjenjuju na satelitsko emitiranje i kabelski retransmisije ('Direktiva o satelitima i kabelima'), 27. rujna 1993. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=CELEX:31993L0083>

- Direktiva o pravnoj zaštiti računalnih programa ('Software Directive'), 23. travnja 2009. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32009L0024>

- Direktiva o provedbi prava intelektualnog vlasništva('IPRED'), 29. travnja 2004. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32004L0048>

- Direktiva o pravnoj zaštiti baza podataka ('Direktiva o bazama podataka'), 11. ožujka 1996. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:31996L0009>

- Direktiva o trajanju zaštite autorskog prava i određenih srodnih prava koja mijenja prethodnu Direktivu iz 2006. ('Direktiva o terminima'), 27. rujna 2011.
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32011L0077>

- Direktiva o određenim dopuštenim uporabama djela bez roditelja ('Direktiva o djelima siročadi'), 25. listopada 2012. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32012L0028>

- Direktiva o kolektivnom upravljanju autorskim i srodnim pravima i višeteritorijalnom licenciranju prava na glazbena djela za internetsku upotrebu na unutarnjem tržištu ('CRM direktiva'), 26. veljače 2014. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2014.084.01.0072.01.ENG

- Direktiva o određenim dopuštenim uporabama određenih djela i drugih predmeta zaštićenih autorskim i srodnim pravima u korist slijepih, slabovidnih ili drugih osoba s invaliditetom (Direktiva o provedbi Marakeškog ugovora u EU), 13. rujna 2017. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2017/1564/oj>

- Uredba o prekograničnoj razmjeni između Unije i trećih zemalja primjeraka pristupačnog formata određenih djela i drugih predmeta zaštićenih autorskim i srodnim pravima za dobrobit slijepih, slabovidnih ili na drugi način onesposobljene za ispis (Uredba o provedbi Ugovor iz Marakeša u EU), 13. rujna 2017. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=uriserv:OJ.L_.2017.242.01.0001.01.ENG

- Uredba o prekograničnoj prenosivosti usluga online sadržaja na unutarnjem tržištu ('Uredba o prijenosu'), 14. lipnja 2017. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2017/1128/oj>
- Direktiva o autorskim i srodnim pravima na jedinstvenom digitalnom tržištu ('Direktiva o DSM-u'), 17. travnja 2019. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/790/oj>
- Direktiva o ostvarivanju autorskih i srodnih prava koja se primjenjuju na određene mrežne prijenose radiodifuznih organizacija i reemitiranje televizijskih i radijskih programa ('Satelitski i kabelski II'), 17. travnja 2019.
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1558512980434&uri=CELEX:32019L0789>

Tri dodatna instrumenta (Direktiva 87/54 / EZ - <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31987L0054>, Odluka Vijeća 94/824 / EZ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:31994D0824> i Odluka Vijeća 96/644 / EZ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31996D0644>) uskladiti pravnu zaštitu topografija poluvodičkih proizvoda. Štoviše, Direktiva o e-trgovini (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1440754250153&uri=CELEX:32000L0031>) i Direktiva o uvjetnom pristupu (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:31998L0084>) također sadrže odredbe relevantne za ostvarivanje i provedbu autorskih prava.

Opći cilj u nastojanjima EU-a za usklađivanje je omogućiti slobodno kretanje robe zaštićene autorskim pravom (npr. knjiga, glazbe, filmova, softvera itd.) i usluga (npr. usluga koje nude pristup toj robi) unutar unutarnjeg tržišta.

Međunarodni okvir

Mnoge direktive EU odražavaju obveze država članica prema Bernskoj konvenciji i Rimskoj konvenciji, kao i obveze EU-a i njegovih država članica prema Sporazumu Svjetske trgovinske organizacije 'TRIPS' (https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips_01_e.htm) i dva internetska ugovora Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (WIPO) iz 1996. (Ugovor o autorskim pravima WIPO-a <https://www.wipo.int/treaties/en/ip/wct/> i Ugovor WIPO-a o izvedbama i fonogramima <https://www.wipo.int/treaties/en/ip/wppt/>).

Posljednjih godina EU je potpisao još dva ugovora WIPO-a: Pekinški ugovor o zaštiti audiovizualnih izvedbi (<https://www.wipo.int/treaties/en/ip/beijing/>) i Marakeški ugovor o olakšavanju pristupa Objavljena djela za osobe koje su slijepe, slabovidne ili na neki drugi način onesposobljene za ispis (<https://www.wipo.int/treaties/en/ip/marrakesh/>).

Štoviše, sporazumi o slobodnoj trgovini, koje je EU sklopio s velikim brojem trećih zemalja, odražavaju mnoge odredbe prava EU-a <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/copyright-legislation>.

Provedba okvira EU

Komisija prati pravovremenu i ispravnu provedbu zakona o autorskim pravima EU-a, a posljednjih je godina Sud Europske unije (CJEU) razvio materijalno tijelo sudske prakse koje tumači odredbe Direktiva.

To je značajno pridonijelo dosljednoj primjeni pravila o autorskim pravima u cijeloj EU.

2. VAŽNOST PRAVA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA ZA TVRTKE I DRŽAVE

Zapravo, ekonomska važnost nematerijalne imovine je porasla, a složeni procesi globalizacije usmjerili su pozornost industrije i kreatora politike na intelektualno vlasništvo. Točnu veličinu tržišta intelektualnog vlasništva teško je procijeniti, ali postojeći pokazatelji pokazuju da je pravo intelektualnog vlasništva bitan element u međunarodnom gospodarstvu.

Za moderne industrije, intelektualno vlasništvo je jedan od ključnih generatora vrijednosti i omogućuje uspjeh na konkurentnim tržištima, a za kreatore politike intelektualnog vlasništva igra ključnu ulogu u promicanju inovacija i pokretanju održivog gospodarskog rasta.

Pokazalo se da učinkovito štiteći svoje intelektualno vlasništvo, inovativne tvrtke mogu osigurati financiranje, rasti, surađivati i stvarati vrijednost. Posljednjih desetljeća prava intelektualnog vlasništva postaju sve važnija za poduzeća. Više se ne doživljavaju samo kao alati koji nagrađuju kreativnost i inventivnost, odvraćaju od imitacije i osiguravaju reputaciju proizvoda i usluga tvrtke.

Osim svoje tradicionalne funkcije, prava intelektualnog vlasništva postala su fleksibilni instrumenti koji tvrtkama pružaju niz strateških opcija. Portfelji patenata, programi licenciranja tehnologije, kapital robne marke i goodwill određuju veliki dio vrijednosti mnogih modernih tvrtki i postali su središnji za njihov financijski učinak, a poduzeća nastoje ostvariti prinos na svoja ulaganja iskorištavanjem svoje nematerijalne imovine.

Upravo sada, tvrtke sve više promatraju svoju intelektualnu imovinu zajedno i uzimaju u obzir kombinaciju i interakciju različitih prava intelektualnog vlasništva u svojim odlukama. Zapravo, korištenje prava intelektualnog vlasništva kao paketa pokazuje značajan potencijal za poduzeća da ojačaju svoju konkurentsku poziciju na tržištu. Nedavne studije potvrđuju da vlasnici prava intelektualnog vlasništva rade bolje od onih koji nisu vlasnici i da povećanje uspješnosti poduzeća ovisi o vrsti i kombinaciji prava intelektualnog vlasništva.

Sve veći opseg i veličina krivotvorina i piratstva ključna je briga za intelektualno vlasništvo. Smatra se značajnom gospodarskom prijetnjom koja potkopava inovacije i koči gospodarski rast.

Tijekom proteklih 25 godina nematerijalna ulaganja postala su glavno gospodarsko dobro za zemlje OECD-a. Zemlje koje više ulažu u nematerijalnu imovinu također imaju tendenciju da budu učinkovitije u smislu inovacijskog učinka. To je zato što ulaganje u mnoge vrste nematerijalnih dobara stvara prelijevanje znanja, što omogućuje prilagodbu stvaranja izvornog ulaganja kroz nekoliko sektora gospodarstva.

Pravo intelektualnog vlasništva ključni je instrument koji pruža pravnu zaštitu prava na nematerijalnu imovinu. Za kapital temeljen na znanju, zaštita prava intelektualnog vlasništva ključni je okvirni uvjet. Prava intelektualnog vlasništva daju vlasnicima intelektualnog vlasništva pravno provedivu ovlast da spriječe druge da koriste kreaciju ili izum, ili da odrede uvjete pod kojima se njihovo stvaranje ili izum može koristiti.

U današnjim industrijskim gospodarstvima, prava intelektualnog vlasništva dio su institucionalne infrastrukture koja potiče privatna ulaganja u formalno istraživanje i razvoj te druge inventivne i kreativne aktivnosti.